

Bogusław Kosel
(Uniwersytet w Białymstoku)

LEŚNICY W ARMII GEN. ANDERSA KOMENTARZ DO MATERIAŁÓW PRZECHOWYWANYCH W INSTYTUCIE HOOVERA

Represje rozpoczęte po wkroczeniu Armii Czerwonej na wschodnie obszary II Rzeczypospolitej 17 września 1939 r. dotknęły bezpośrednio kilku tysięcy pracowników Lasów Państwowych i leśników w dobrach prywatnych. Jak pokazały wydarzenia pierwszych miesięcy okupacji wschodnich województw RP przez ZSRS, leśnicy znaleźli się w centrum uwagi sowieckich organów bezpieczeństwa obok policjantów i oficerów Wojska Polskiego. Skutkowało to aresztowaniami, rozstrzelaniami czy w końcu deportacją licznej rzeszy leśników i ich rodzin w głąb Związku Sowieckiego¹.

Uznanie pracowników polskiego leśnictwa za grupę niebezpieczną dla ustroju komunistycznego wynikało z szeregu przyczyn. Jedną z nich była specyficzna rola przypisywana pracownikom lasów w międzywojennej Polsce. Chodziło przede wszystkim o to, iż od 1933 r. pracownicy Lasów Państwowych, jak również gajowi z ordynacji prywatnych, szkoleni byli w działalności wywiadowczej i dywersyjnej na potrzeby wojska (w Przystosobieniu Wojskowym Leśników)². Ponadto, jako

¹ Tematyka deportacji leśników pojawia się zwykle jako temat poboczny w opracowaniach dotyczących wywozek sowieckich. Leśnicy występują obok osadników wojskowych, jako ofiary pierwszej masowej deportacji ludności polskiej na Wschód z lutego 1940 r. Por.: M. Ruchniewicz, *Stosunki narodowościowe w latach 1939–1948 na obszarze tzw. Zachodniej Białorusi*, [w:] *Przemiany narodowościowe na Kresach Wschodnich II Rzeczypospolitej 1931–1948*, red. S. Ciesielski, Toruń 2003, s. 267–268; S. Ciesielski, G. Hryciuk, A. Srebrakowski, *Masowe deportacje ludności w Związku Radzieckim*, Toruń 2003, s. 208–227. Stosunkowo szczupły jak dotąd jest zakres szczegółowych badań na temat represji wobec polskich leśników na obszarze okupowanym od 1939 r. przez ZSRS: *Wśród śniegów i bagien tajgi. Relacje leśników deportowanych w 1940 roku z ziem wschodnich II Rzeczypospolitej w głąb Związku Sowieckiego*, red. J. Broda, Poznań 2004; J. Broda, *Wielkość strat osobowych wśród leśników*, [w:] *Z dziejów Lasów Państwowych i Leśnictwa Polskiego 1924–2004, t. 2, lata wojny i okupacji*, red. T. Karlikowski, Warszawa 2006, s. 308–322; B. Kosel, *Noc 10 lutego. Deportacja leśników i osadników wojskowych z głąb ZSRS z 9 na 10 lutego 1940 roku*, Białystok 2014, s. 2–13; B. Kosel, E. Pirożnikow, *Od puszczy do tajgi. Leśnicy wywiezieni z zachodniej części Puszczy Białowieskiej do ZSRS 10 II 1940 roku*, Białowieża 2017.

² Więcej na temat zadań i działalności PWL: Z. Zieliński, *Przystosobienie Wojskowe Leśników jako element obrony narodowej*, [w:] *Z dziejów Lasów Państwowych 1924–2004, t. 2, okres*

ludzie posiadający wybitną znajomość terenu, mogli stać się potencjalnymi przewodnikami dla oddziałów partyzanckich, działających na tyłach frontu. Inną nie mniej ważną kwestią zdaje się być fakt, iż na stanowiska gajowych we wschodniej Polsce często powoływano byłych żołnierzy Wojska Polskiego, weteranów walk polsko-sowieckich z lat 1919–1921. Kolejną sprawą, wywierającą niebagatelny wpływ na los leśników na terenach okupowanych przez ZSRS, była pamięć o przedwojennych konfliktach z ludnością miejscową na tle walki z kłusownictwem i nielegalnym pozyskiwaniem drewna. W wielu przypadkach to właśnie denuncjacje doprowadziły do późniejszych aresztowań i wywózek. Znane są również przypadki samosądów i skrytobójstw dokonanych na leśnikach jesienią 1939 r. Przyczynami, o których nie należy zapomnieć, są również kompetencje zawodowe i doświadczenie w pozyskiwaniu drewna, co wykorzystywano również podczas pobytu na zesłaniu³.

Kwestie dokładnej liczby polskich leśników, represjonowanych na obszarach okupowanych przez ZSRS, pozostają nadal w fazie badań. Jednakowoż należałoby w tym miejscu przytoczyć pojawiające się w literaturze szacunki. Odwołując się do danych przytaczanych przez prof. Józefa Brodę tylko w lutym 1940 r. w głąb ZSRS trafiło około 7 tys. osób z interesującej nas grupy zawodowej⁴. Jednocześnie w okresie od 17 września 1939 r. do końca czerwca 1941 r. według szacunków tegoż badacza, jak i Piotra Szulbarczyka, z rąk funkcjonariuszy sowieckich i ich stronników zginęło od 2,5 do 4,5 tys. leśników⁵.

Spśród pracowników lasów zmobilizowanych w szeregi Wojska Polskiego, którzy dostali się do niewoli sowieckiej jesienią 1939 r., zamordowano w marcu/kwietniu 1940 r. od 130 do 724 osób⁶. Duża rozbieżność pomiędzy liczbami ofiar wynika z metodologii opracowania danych i stopnia ich weryfikacji. Pierwsza z wartości podawana była przez Macieja Borczyńskiego w „Almanachu Polskich leśników kombatantów”, z uwagą, że wynik stanowi ok. 80% wszystkich ofiar. Uściślenia wyliczeń Borczyńskiego dokonał Tomasz Skowronek opierając się na analizie ksiąg cmentarnych polskich cmentarzy wojskowych w Miednoje, Charkowie, Katyniu oraz tabliczek epitafijnych na cmentarzyskach w Bykowni

międzywojenny, red. J. Wiśniewski, T. 1, Warszawa 2006, s. 525–545; tenże, *Baza Leśnych Ludzi*, Warszawa 2005, s. 18–25

³ B. Kosel, E. Pirożnikow, *Od puszczy do tajgi...*, s. 24–31.

⁴ J. Broda, *Wielkość strat osobowych wśród leśników*, [w:] *Z dziejów Lasów Państwowych i Leśnictwa Polskiego 1924–2004*, t. 2., red. T. Karlikowski, Warszawa 2006, s. 308–322.

⁵ Liczbę tę P. Szulbarczyk podawał ostatnio podczas prelekcji w Ministerstwie Środowiska z okazji Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych – *Pamięci leśników, którzy byli „Żołnierzami Wyklętymi*, <https://www.mos.gov.pl/kalendarz/szczegoly/news/pamieci-lesnikow-ktorzy-byli-zolnierzami-wyklętymi/> (dostęp z 2 XII 2016 r.).

⁶ T. Skowronek, *Określenie ilości leśników zamordowanych wiosną 1940 roku*, [w:] *Leśnicy i drzewiarze z Pomorza i Kujaw ofiary zbrodni katyńskiej*, red. T. Chrzanowski, T. Skowronek, P. Szulbarczyk, Toruń 2013, s. 43–46.

i Kuropatach – co dało łączną liczbę 190 osób. Wyższe liczby zaproponowali ks. Zdzisław Peszkowski i Stanisław Zdrojewski w wydanej w 2001 r. publikacji „Leśnicy w grobach Katynia”. Trudno jednakże przy obecnym stanie badań jednoznacznie określić, który z badaczy był w swoich dociekaniach bliższy prawdzie. Wszystkie cytowane publikacje stanowią niekwestionowany wkład w lepsze poznanie losów polskich leśników na obszarach okupowanych przez ZSRS po 17 września 1939 r., nadal jednak nie wyczerpują tematu⁷.

W literaturze przedmiotu brakuje nadal dokładniejszych obliczeń liczby leśników, którzy zostali przymusowo przesiedleni bądź osadzeni w więzieniach i/lub poprawczych obozach pracy na terenie ZSRS, zarówno w latach 1939–1941, jak i po tzw. wyzwoleniu w 1944 r. Nader skromnie opisany jest również problem służby wojskowej leśników w Polskich Siłach Zbrojnych w ZSRS (1941–1942) i Polskich Siłach Zbrojnych na Zachodzie, a także w tzw. Armii gen. Zygmunta Berlinga⁸.

Celem poniższego artykułu jest charakterystyka zbioru źródeł otwierających nową perspektywę badań nad represjami wobec leśników ze wschodnich obszarów II RP, a także ich dalszych losów po tzw. „amnestii” z 1941 r. Podstawę rozważań stanowią wyniki kwerend przeprowadzonych w kolekcji osobistej Władysława Andersa, przechowywanej w Instytucie Hoovera na Uniwersytecie w Stanford, której kopia w postaci mikrofilmów znajduje się w Archiwum Akt Nowych w Warszawie. Jak się wydaje, źródło to nie było dotąd w większej mierze wykorzystywane do badań nad interesującym nas tematem. Brak zainteresowania materiałami z kolekcji Andersa dziwi dodatkowo, wobec stosunkowo łatwego dostępu do nich za pomocą portalu internetowego Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych szukajwarchiwach.pl, na którym opublikowano skany mikrofilmów wspomnianego zespołu⁹.

Zbiór przechowywany w Stanford zawiera ponad 30 tys. relacji i kwestionariuszy osobowych żołnierzy, junaków oraz ochotniczek ewakuowanych z ZSRS wraz Armią Andersa. Wobec łącznej liczby ok. 120 tys. obywateli polskich, którzy opuścili Związek Sowiecki po amnestii 1941 r., daje to w przybliżeniu ¼ wszystkich osób.

⁷ Z. Peszkowski, S. Zdrojewski, *Leśnicy w grobach Katynia*, Łódź 2001.

⁸ Wzmianki o służbie pracowników leśnictwa w Armii Andersa pojawiają się m.in. w: *Księga pamiątkowa absolwentów i wychowanków wydziału leśnego i nauczycieli byłej Państwowej Średniej Szkoły Rolniczo-Leśnej w Żyrowicach k. Słonima woj. nowogródzkie*, red. M. Saramowicz, M. Morawski, t. 1–3, Gołuchów 1990; M. Borczyński, *Almanach Polskich leśników kombatanów*, Poznań 1997; J. Broda, *Wśród śniegów i bagien tajgi*, Poznań 2004; Z. Zieliński, *Leśnicy na frontach II wojny światowej*, Ząbki 2007.

⁹ *Register of the Wladyslaw Anders Collection*, strona www: <http://szukajwarchiwach.pl/800/1/0> (dostęp z 2 XII 2016 r.).

Najistotniejszą częścią całej kolekcji jest Personal Card Index (indeks osobowy) oraz powiązane z nim relacje żołnierzy służących w Armii Andersa. Omawiane materiały zostały zebrane w latach 1942–1943 przez komisje historyczne działające w poszczególnych polskich jednostkach wojskowych na Bliskim i Środkowym Wschodzie. Materiały dzielą się zasadniczo na dwa typy: relacje i kwestionariusze osobowe. W przypadku relacji forma zapisu jest dowolna, objętość poszczególnych świadectw waha się od dwóch do kilkudziesięciu stron rękopisu. Kwestionariusze są znacznie mniej obszerne, sporządzane według wzoru na gotowych formularzach, bądź w formie odpowiedzi na zadane pytania.

Zestawy pytań posiadają kilka wariantów poniekąd dopasowanych do „scenariusza” losów danej osoby. Zwykle pojawiają się w nich następujące kwestie: Nazwisko i imię; Data i miejsce urodzenia; Wyznanie; Wykształcenie; Zawód; Miejsce zamieszkania w Polsce przez ostatnie trzy lata; Znajomość języków; Stosunek do służby wojskowej; W jakim oddziale służył w wojnie 1939 r.; Data i miejsce, gdzie dostał się do niewoli, względnie do obozu internowanych i w jakim charakterze (jako żołnierz, czy osoba cywilna); Czy przebywał w obozie, jakim i jak długo; Czy był aresztowany, przez kogo, gdzie i za co, jak długo przebywał w więzieniu; Czy był sądzony, za co i jaki otrzymał wyrok; Data i miejsce zwolnienia z obozu, względnie z więzienia; Czy służył w armii bolszewickiej, względnie instytucji państwowej, w jakim charakterze; Czy był zaangażowany do służby wywiadowczej, względnie informacyjnej bolszewickiej, względnie czy stawiano takie propozycje; Czy zna ludzi, którzy służyli w armii, względnie instytucjach oraz zwerbowanych do pracy wywiadowczej, względnie informacyjnej sowieckiej; Opisać warunki bytu w obozach, względnie więzieniach, gdzie przebywał; Podać nazwiska rozstrzelanych, zamęczonych czy zmarłych w obozach i więzieniach; Jakie nastroje były wśród Polaków w obozach, względnie więzieniach i ich odporność; Czy były jakie organizacje wśród Polaków (podać ich charaktery i działalność)¹⁰.

W innym wariantcie kwestionariusza: Dane osobiste; Data i okoliczności aresztowania; Nazwa obozu; Opis obozu, więzienia; Skład jeńców, zesłańców; Życie w obozie, więzieniu; Stosunek władz, NKWD do Polaków; Pomoc lekarska, szpitale, śmiertelność; Czy i jaka była łączność z krajem i rodziną; Kiedy został zwolniony i w jaki sposób dostał się do Armii¹¹.

Pomocą archiwalną przy posługiwaniu się danym zespołem jest kartkowy indeks osobowy oparty o następujący formularz składający się z 16 pytań:

1. Nazwisko i imię
2. Rok urodzenia

¹⁰ Archiwum Instytutu Hoovera, Register of the Wladyslaw Anders Collection. Personal Card Index, sygn. 800/1/0/61/3/14591, *Kwestionariusz Jana Kiersnowskiego*.

¹¹ Tamże, sygn. 800/1/0/56/3/9397, *Kwestionariusz Kazimierza Orla*.

Mikrofilm ze zbiorów Archiwum Akt Nowych

Nr. 5323/29, 15405/56

1. Nazwisko i imię ASZKANOWICZ Henryk ppor.

2. Rok urodzenia 1900 3. Narodowość 4. Wyznanie 5. Zawód 102. 1850

6. Miejsce stałego zamieszkania w Polsce

7. Miejsce ostatniego pobytu w Polsce: a) na wolności Brody woj. Tarnopol.
b) po pozbawieniu wolności Brody

8. Przyczyna opuszczenia Polski wzięcie - zesłanie

9. Data pozbawienia wolności 10.8.1939 10.11.1940 10. Data opuszczenia Polski 10.11.1940 r.

11. Miejsca pobytu w ZSRR przed amnestią:
a) obozy jęciów
b) więzienia
c) obozy pracy
d) posiadki Niżnia Struga r.n. Kotlas obł. Archangielskie
e) inne miejsca pobytu 12. Data zwolnienia 10.8.1941 r.

13. Miejsca pobytu w ZSRR po amnestii Dzambulska obł. Kotłoz

14. Zatrudnienie w ZSRR: a) w obozie jęciów
b) w obozie pracy
c) w posiadkach 125
d) w innych miejscach pracy

14 5 0117 2 77 7

Hoover Institution

Zdigitalizowano w Narodowym Archiwum Cyfrowym

1. Przykładowa karta inwentarzowa do relacji z kolekcji W. Andersa

Źródło: Archiwum Akt Nowych, za pośrednictwem portalu szukajwarchiwach.pl.

3. Narodowość
4. Wyznanie
5. Zawód
6. Miejsce stałego zamieszkania
7. Miejsce ostatniego pobytu w Polsce
8. Przyczyna opuszczenia Polski
9. Data pozbawienia wolności
10. Data opuszczenia Polski
11. Miejsca pobytu w ZSRR przed amnestią
12. Data zwolnienia
13. Miejsce pobytu w ZSRR po amnestii
14. Zatrudnienie w ZSRR
15. Członkowie rodziny wywiezieni
16. Członkowie rodziny pozostali w ZSRR.

Istotnym elementem każdej z kart inwentarzowych jest sygnatura, pod którą kryją się relacje bądź kwestionariusze osobowe. Odnalezienie w całym zbiorze konkretnych materiałów może okazać się dosyć trudne wobec skomplikowanej, a czasami wręcz nielogicznej metodzie ich ułożenia. Trudności wynikają ze zwielokrotnienia folderów zawierających podobny zakres sygnatur, tj. np. relacja oznaczona nr 25 może znajdować się zarówno na mikrofilmie oznaczonym 800/1/0/35 z zakresem Vol. 1 nr 5–284, jak i na mikrofilmie oznaczonym 800/10/46 Vol. 16 z zakresem nr 1–130, 131–276. Taka metoda „porządkowania” wymusza każdorazowo sprawdzenie sygnatury na dwóch, czy nawet trzech kolejnych mikrofilmach. Zdarza się, że sygnatura na karcie inwentarzowej posiada łamanie np. 6021/31, oznacza to że poszukiwany dokument znajduje się w tomie 31 (Vol. 31). Tom ten zaś, co może być mylące, stanowić będzie część mikrofilmu oznaczonego innym numerem, w danym przypadku 800/1/0/-/52/.

* * *

Po przeprowadzeniu kwerend w opisanej powyżej kolekcji ustalono, że znajduje się w niej co najmniej 391 relacji i kwestionariuszy leśników, którzy zostali ewakuowani z ZSRS wraz z Wojskiem Polskim w 1942 r. Każda z zanotowanych osób spełnia przyjęte na wstępie założenie, tj. w II RP pracowała w państwowej lub prywatnej administracji leśnej, a po 17 września 1939 r. była represjonowana przez władze sowieckie. Selekcja osób została przeprowadzona w oparciu o wskazany w kwestionariuszu zawód. Podawano w tym miejscu zawód wyuczony lub zajmowane stanowisko: gajowy (202 osoby), starszy gajowy (trzy osoby), nadgajowy (jedna osoba), podleśniczy (trzy osoby), leśniczy (67 osób), nadleśniczy (trzy osoby), inż. leśnik (24 osoby), technik leśnik (dziewięć osób), brakarz leśny (11 osób), urzędnik Lasów Państwowych (11 osób), nadzorca leśny (jedna osoba), manipulant leśny (jedna osoba), praktykant (jedna osoba), bądź po prostu „leśnik” (54 osoby). Przy ostatnim z określeń pozostaje największa wątpliwość co do faktycznego zakresu obowiązków danej osoby. Najbardziej prawdopodobnym wydaje się, iż pod hasłem „leśnik” kryją się pracownicy niższego szczebla, a zatem gajowi czy podleśniczowie. Wymaga to jednakże drobiazgowej weryfikacji porównując z innymi, na ogół bardzo rozproszonymi źródłami.

Wobec przedstawionych powyżej liczb można stwierdzić, że w badanej grupie największą część represjonowanych pracowników leśnictwa stanowili gajowi, a w drugiej kolejności leśniczowie i inż. leśnicy (zwykle osoby z takim wykształceniem zatrudniano na stanowiskach adiunktów, tj. zastępców w urzędach i zakładach Lasów Państwowych). Równie dobrze leśnicy z wyższym wykształceniem mogli pracować na stanowiskach nadleśniczych, czy urzędników poszczególnych dyrekcji lasów. Wszyscy wymienieni powyżej stanowili w przedwojennej admi-

nistracji leśnej, zarówno państwowej, jak i prywatnej, większość. Można zatem uznać, że przy analizie omawianego zbioru źródeł mamy do czynienia z próbą reprezentatywną.

Analiza relacji leśników z Armii Andersa dostarcza również cennych informacji dotyczących formy oraz daty objęcia represjami. Z zestawienia danych wynika, że główną formą represji było zesłanie ($\approx 68\%$ osób); aresztowanie, zwykle stanowiące preludeum wysyłki do łagru ($\approx 22\%$ osób); dostanie się do niewoli ($\approx 2,5\%$ osób); internowanie na Litwie ($\approx 1,5\%$ osób). W jednym przypadku gajowy został przymusowo wcielony do Armii Czerwonej. Co do 24 osób, tj. ($\approx 6\%$), brak jest szczegółowych informacji, w jaki sposób znaleźli się w głębi ZSRS. Dane te w miarę możliwości należałoby uściślić po skonfrontowaniu z innymi materiałami.

Drugą prawidłowością, która wyłania się z zebranego materiału, jest fakt, iż zesłaniu poddawano głównie pracowników najniższych szczebli: gajowych, leśniczych i „leśników”. W przypadku aresztowań i zsyłek do łagru podobną grupę stanowią gajowi i leśniczowie, łącznie ok. $\frac{2}{3}$ całości, zaś wydatnie większa niż w przypadku zsyłek jest reprezentacja inż. leśników, urzędników czy brakarzy. Do podobnych wniosków doszedł prof. Józef Broda badający łączną ilość leśników deportowanych do ZSRS. Oszacował on, że spośród ok. 10 tys. gajowych pracujących w 1939 r., pod okupacją sowiecką deportowano ok. sześć tys. osób¹².

Jeżeli chodzi o okresy, w których leśnicy z omawianej grupy stawali się ofiarami represji, można wyszczególnić: jesień 1939 r. (dostanie się do niewoli, internowanie, większość aresztowań), luty 1940 r. (zesłanie – niemalże wszyscy), kwiecień 1940 r., czerwiec 1941 (pojedyncze przypadki zesłań). Mniej liczne wypadki aresztowań zdarzały się także w latach 1940–1941, lecz ich znakomita większość przypada na pierwsze miesiące okupacji. Powyższe wnioski wydają się być zgodne z powtarzaniem w historiografii ustaleniami, że pracownicy służby leśnej „znaleźli się” w głębi ZSRS w początkach lutego 1940 r. na skutek pierwszej masowej deportacji obywateli polskich¹³.

Ciekawych wniosków dostarcza także analiza demograficzna opisywanej grupy leśników. Spośród tych relacji, które zostały opatrzone datą urodzenia, tj. 321 ze 391, najstarszy z represjonowanych urodził się w 1883 r., najmłodszy zaś przyszedł na świat w 1922 r. Jeżeli całą opisywaną grupę podzielić na cztery kategorie wiekowe stanowiące w przybliżeniu dekady, otrzymamy następujące wyniki: grupa I (1883–1895): 32 osoby; grupa II (1896–1905): 161 osób; grupa III (1906–1915): 101 osób; grupa IV (1915–1922): 20 osób. Przedstawiony podział

¹² J. Broda, *Wielkość strat osobowych...*, s. 319.

¹³ A. Głowacki, *Sowieci wobec Polaków na ziemiach wschodnich II Rzeczypospolitej 1939–1941*, Łódź 1997, s. 320–402; S. Ciesielski, *GUlag. Radzieckie obozy koncentracyjne 1918–1953*, Warszawa 2010, s. 254.

prowadzi do wniosku, iż w danej grupie ofiarami sowieckich represji stali się głównie mężczyźni w wieku od ok. 25 do ok. 45 lat. Jeżeli uznać badaną grupę za próbę reprezentatywną, może to potwierdzać jedno z wstępnych ustaleń, że pośrednim celem zesłań było dostarczenie siły roboczej do przedsiębiorstw położonych w głębi Związku Sowieckiego. Z drugiej strony kryterium wieku 25–45 wydaje się również odpowiadać w pełni wymaganiom stawianym ochotnikom do Polskich Sił Zbrojnych w ZSRR¹⁴.

W ujęciu statystycznym opisywany zbiór po odpowiednim opracowaniu może dostarczyć dodatkowo informacji na temat miejsc aresztowania oraz zesłania leśników. Kolejną cechą, która podlegać może dalszej systematyzacji, jest okres represjonowania oraz okoliczności (droga) wstąpienia do Polskich Sił Zbrojnych w ZSRR.

Niewątpliwie bogactwem opisywanego materiału źródłowego, wychodzącym poza ramy statystyki, jest jego zawartość. Zapis wspomnień z okresu represjonowania w Związku Sowieckim dokonany bezpośrednio po ewakuacji na Bliiski Wschód posiada walor precyzji opisu i autentyczności, na którą składa się zarówno faktografia, jak i język przekazu. Wspomnienia leśników przechowywane w Instytucie Hoovera odsłaniają liczne szczegóły codziennej egzystencji w osiedlach specjalnych, więzieniach i obozach pracy. Na ogół bardzo szczegółowo przekazane są w nich informacje na temat śmiertelności, a także stosunków panujących pomiędzy więźniami, jak i na linii więźniowie-władza.

Poniżej zamieszczono wykaz materiałów wytypowanych podczas kwerend, które stanowią punkt wyjściowy do dalszych badań nad zagadnieniem. Opublikowana poniżej tabela ma charakter przewodnika po zasobie kolekcji i oparta jest w całości o dane pochodzące z kart inwentarzowych. Z tego względu w kilku miejscach pojawiły się puste pola, które wymagają uzupełnienia w drodze badań szczegółowych.

¹⁴ Według przedwojennego polskiego prawa, obowiązku wojskowemu podlegali mężczyźni kończący w roku poboru 21 lat – *Ustawa z 9 kwietnia 1938 r. o powszechnym obowiązku wojskowym*, Dziennik Ustaw 1938, nr 25, poz. 220.

ANEKS

Wykaz relacji leśników znajdujących się w Kolekcji Osobistej Władysława Andersa

Nazwisko	Imię	Stanowisko	Rok ur.	Sygnatura
Albinowski	Stanisław	gajowy	b.d.	9404/41
Aleksiejuk	Mieczysław	gajowy	1908	4354/26
Astąnowicz	Henryk	inż. leśnik	1900	5323/29; 15405/56
Bakanowski	Jan	gajowy	1894	8031/37
Bakanowski	Stanisław	leśniczy	1913	8883/40
Bakun	Michał	leśniczy	1902	5860/5; 12757/12
Balewicz	Bronisław	gajowy	1902	6945/34
Banasiewicz	b.d.	gajowy	b.d.	11504/10; 10323/43
Banasiewicz	Józef	leśniczy	1899	2487/22
Banasiuk	Bolesław	gajowy	1913	6665/33
Baraj	Jan	nadleśniczy	1891	1662/2
Baranowski	Michał	leśniczy	1908	556
Baranowski	Józef	nadgajowy	1896	5268/29
Bargiel	Marian	podleśniczy	1896	5862/30
Barłog	Władysław	st. gajowy	1897	5863/30
Basza	Władysław	inż. leśnik	1906	9411/7
Bender	Władysław	technik leśny	1915	14887/54
Bigoraj	Józef	gajowy	1899	2511/22
Błocki	Witold	gajowy	1901	4415/27
Bobrowicz	Nikodem	gajowy	1899	3355/24
Bogdaniec	Józef	gajowy	1896	7019/34

Nazwisko	Imię	Stanowisko	Rok ur.	Sygnatura
Bojarski	Jan	gajowy	1899	3360/24
Bołbat	Władysław	gajowy	1897	5581/30
Borkowski	Józef	gajowy	1910	10897/45
Borys	Piotr	gajowy	1901	2525/22
Borysiewicz	Eugeniusz	leśnik	1918	8581/39
Borzyszkowski	Stanisław	nadleśniczy	1897	7969/66
Bosak	Stanisław	gajowy	1908	9868/66
Brik	Wacław	gajowy	1909	343
Broczkowski	Franciszek	leśniczy	1901	7473/5
Bujwid	Antoni	gajowy	1912	648/17
Burzawa	Franciszek	gajowy	1892	2539/22
Bychoc	Anigary	gajowy	1913	8712/39
Bychowiec	Donat	leśniczy	1909	5852/66
Byczkowski	Wiktor Piotr	urzędnik LP	1896	2540/22
Bzik	Wacław	gajowy	1909	14085/52
Charliński	Jan	leśniczy	1899	15148/55
Chłus	Szymon	gajowy	1893	2550/22
Chocian	Władysław	leśnik	1898	4453/27
Chojnacki	Jerzy Jan	technik leśny	1914	9041/40
Cholewa	Onufry	gajowy	1897	4455/27
Chromiński	Stanisław	brakarz	1895	2578/22
Ciechanowicz	Jan	gajowy	1909	6954/34
Cieciera	Zygmunt	gajowy	1909	417/17; 12386/49
Cierebiej	Franciszek	gajowy	1897	2557/22
Cierebiej	Piotr	leśnik	1900	4465/27

Nazwisko	Imię	Stanowisko	Rok ur.	Sygnatura
Cybowicz	Jan	gajowy	1891	2559/22
Cyfko	Jan	gajowy	1897	2564/22
Czarnecki	Kazimierz	inż. leśnik	1898	6921/66; 9277/41
Czarnik	Ludwik	leśniczy	1901	6369/66; 9629/7
Czetowicz	Kazimierz	gajowy	b.d.	10067/66
Czyż	Aleksander	gajowy	1904	12853/13
Ćwilewicz	Dominik	gajowy	1896	5884/30
Danilewicz	Józef	leśnik	b.d.	13188/50
Danis	Stanisław	gajowy	1913	831
Dawid	Stefan	inż. leśnik	1903	7621/6
Dorosz	Stanisław	gajowy	1903	836/18; 11968/48
Dransal	Mieczysław	leśniczy	1913	12054/48
Dubicki	Karol	gajowy	1897	181/16
Dubieniecki	Aleksander	leśniczy	1915	839
Dul	Franciszek	gajowy	1898	7485/35
Duszewski	Michał	gajowy	1897	4513/27
Dziurman	Józef	gajowy	1902	13296/51
Ekiert	Józef	inż. leśnik	1910	10081/43
Fedorowicz	Bolesław	gajowy	b.d.	10126/66
Fedorowicz	Stefan	leśnik	1899	7933/37
Filiczkowski	Stanisław	gajowy	1910	10638/44
Filipowicz	Józef	gajowy	b.d.	6348/32
Flączyński	Roman	leśniczy	1903	10689/8
Fuchs	Zbigniew	leśniczy	1913	1193/1; 11961/48
Gajewski	Jan	gajowy	b.d.	4529/27

Nazwisko	Imię	Stanowisko	Rok ur.	Sygnatura
Gałus	Józef	gajowy	1900	4534/27
Garbun	Marek	leśnik	1898	7028/34
Giercarz	Feliks	gajowy	1898	9798/42
Giżycki	Kazimierz	inż. leśnik	1888	2702/22
Gliniecki	Feliks	nadleśniczy	1897	7937/37
Gliński	Józef	gajowy	1896	4563/27
Gludowicz	Mieczysław	leśniczy	1901	101/1
Gnerich	Aleksander	leśniczy	b.d.	7427/35
Goleniowski	Antoni	gajowy	1902	12847/12
Gonet	Józef	leśnik	b.d.	4572/27
Góralów	Taraziusz	leśnik	1905	1178/1
Grabowski	Janusz	leśnik	1919	1342
Grański	Józef	leśnik	1897	2731/22
Greska	Czesław	gajowy	1903	15016/55
Gromakowski	Antoni	inż. leśnik	1894	15371
Grzesiak	Tadeusz	leśniczy	1909	5609/30
Gundar	Adam	gajowy	1904	10088/43
Hajos	Teofil	leśniczy	b.d.	2745/22
Halicki	Stanisław	urzędnik LP	1912	6129/31
Hara	Wawrzyniec	leśniczy	1896	1703/2
Hawrok	Filip	gajowy	b.d.	4598/27
Holcman	Stanisław	inż. leśnik	1911	742
Heller	Kazimierz	leśniczy	b.d.	6114/66
Holc	Paweł	gajowy	b.d.	9511/66
Horonkiewicz	Feliks	leśnik	1911	15020/55
Huczyński	Stanisław	leśnik	b.d.	8606/66

Nazwisko	Imię	Stanowisko	Rok ur.	Sygnatura
Iglikowski	Kazimierz	technik leśny	1897	6131/31
Ingel	Jan	gajowy	1900	2775/23
Itadała	Wojciech	podleśniczy	1902	15293/56
Iwaskiewicz	Ferdynand	urzędnik LP	1892	7628/5, 14546/53
Jachołkowski	Wacław	gajowy	1908	1707, 14094/52
Jakimowicz	Jan	gajowy	1906	9810/42
Janczenia	Michał	gajowy	1908	2785/23
Janczewski	Franciszek	brakarz	1913	1447/19, 14910/54
Janik	Ludwik	gajowy	b.d.	7390/66
Janiszewski	Mieczysław	inż. leśnik	1899	14583/83
Jankowski	Bolesław	gajowy	1904	7942/37
Jankowski	Władysław	brakarz	1913	9923/66, 12024/48
Jarmarker	b.d.	inż. leśnik	b.d.	10622/8
Jarmarkier	Michał	technik leśny	1918	903/18, 10904/66, 11984/48
Jarmarkier	Stanisław	leśniczy	1909	9812/42
Jaroszek	Piotr	leśnik	1911	10903/45
Jasiński	Wacław	leśniczy	b.d.	10062/66
Jaszczuk	Mikołaj	gajowy	1894	4628/27
Jaworski	b.d.	gajowy	1894	4201/26
Jędrej	Ignacy	leśnik	1898	2795/23
Józefczyk	Wojciech	gajowy	1896	3636/25
Jurewicz	Cezary	urzędnik LP	1902	2310/3
Kacprzuk	Antoni	gajowy	1913	675
Kalinowski	Adam	leśnik	1894	11039/45

Nazwisko	Imię	Stanowisko	Rok ur.	Sygnatura
Kalinowski	Leonard	gajowy	1907	5765/30
Kamiński	Kazimierz	gajowy	b.d.	7434/35
Kamiński	Władysław	gajowy	1908	10712/8
Karniewicz	Józef	gajowy	1907	7951/37
Karpiej	Florian	gajowy	1901	4319/4, 12371/49
Koatan	Stefan	gajowy	1898	4707/27
Kawczyński	Józef	gajowy	1897	3650/25
Kolejko	Władysław	leśnik	1904	12887/50; 4727/27
Kiersnowski	Jan	leśniczy	1891	14591/53
Kirkiewicz	Stanisław	gajowy	1913	12382/49
Kępka	Jan	gajowy	b.d.	390
Korczyk	Adolf	urzędnik LP	1898	10097/43
Kordon	Karol	gajowy	1901	9663/42
Korwin Szymanowski	Józef	leśnik	1892	4089/26
Kościańczuk	Piotr	gajowy	1899	3663/25
Kowalewski	Mieczysław	inż. leśnik	1910	4323/4
Kowalewski	Wacław	gajowy?	b.d.	9401/66
Kozak	Jan	leśniczy	1903	10236/43
Kozakiewicz	Kazimierz	gajowy	1908	28637/23
Kozicz	Ryszard	inż. leśnik	1898	1729/20
Koziński	Michał	gajowy	1891	8656/39
Kozłowski	Aleksander	leśniczy	1906	15145/55
Kozubal	Andrzej	leśnik	1904	2869/23
Kótas	Antoni	gajowy	1898	4742/27
Krechowicz	Stanisław	nadzorca leśny	1909	4755 4

Nazwisko	Imię	Stanowisko	Rok ur.	Sygnatura
Król	Jan	gajowy	1898	5932/31
Król	Mieczysław	urzędnik LP	1915	10140/8
Królak	Władysław	leśniczy	1898	2317/21
Kruk	Konstanty	gajowy	1903	8936/40
Kucharenko	Szymon	gajowy	1899	8660/39
Kucharski	Józef	gajowy	1897	3492/24
Kuczabiński	Marian	inż. leśnik	1904	15504/57
Kudasiewicz	Stanisław	leśnik	1909	14071/52
Kukiel	Izydor	gajowy	1902	12044/48
Kukuła	Marian	technik leśny	1909	3115/21
Kulewski	Szymon	gajowy	b.d.	9362/66
Kulik	Jan	gajowy	1891	3741/25
Koumiński	Teodor	leśnik	1886	4722/27
Kunikiewicz	Józef	leśnik	1901	8937/40
Kurek	Mikołaj	gajowy	1911	6454/5
Lachcik	Franciszek	inż. leśnik	1908	14658/53
Laszko	Józef	gajowy	1895	4772/4
Latto	Edward	leśniczy	1905	8601/6
Lech	Antoni	leśniczy	1897	3761/25
Lecko	Michał	gajowy	1921	969
Lencza	Aleksander	gajowy	1895	3767/25
Lenczewski	Adam	gajowy	1900	4781/28
Lesser	Henryk	inż. leśnik	1905	1635/2
Leszczyński	Władysław	gajowy	1900	8939/40
Leszkiewicz	Michał	manipulant leśny	1904	9862/42

Nazwisko	Imię	Stanowisko	Rok ur.	Sygnatura
Libara	Edward	urzędnik LP	1911	8763/7
Litwiński	Paweł	gajowy	1897	2912/23
Łabecki	Bolesław	inż. leśnik	1897	15238/55
Latacz	Stanisław	gajowy	1909	11987/48
Ławniczak	Wojciech	gajowy	b.d.	4799/28
Łojko	Kazimierz	leśnik	b.d.	1466/19
Łuczkowski	Henryk	gajowy	b.d.	7762/66
Łukanik	Jan	gajowy	1904	10038/42
Łukaszewicz	Adolf	leśniczy	1898	4808/28
Łukaszewicz	Włodzimierz	leśniczy	1883	3783/25
Łyczkowski	Henryk	gajowy	1901	1312/2
Makowski	Jan	leśniczy	1896	3792/25
Makowski	Jan	leśniczy	1895	9995/8
Maligranda	Zygmunt	gajowy	1902	14070/52
Maławski	Józef	gajowy	1910	5799/30
Masło	Władysław	leśnik	b.d.	9630/66
Matusewicz	Antoni	brakarz	1903	7569/36
Matusiak	Stanisław	brakarz	1901	1291
Mazurkiewicz	Józef	gajowy	1904	297/16; 9271/41
Michalski	Kazimierz	gajowy	1913	3515/24
Michałowski	Józef	leśniczy	b.d.	7967/66
Mikke	Eugeniusz	inż. leśnik	1899	4850/4; 14451/15
Mikulski	Aleksy	brakarz	1911	5808/30
Milczyński	Walenty	leśniczy	1903	15165/55
Mileszkiewicz	Kazimierz	gajowy	b.d.	7444/35; 8047/37

Nazwisko	Imię	Stanowisko	Rok ur.	Sygnatura
Minakowski	Ludwik	leśniczy	b.d.	5724/66
Młodzianowski	Gabriel	gajowy	b.d.	377
Mochor	Andrzej	gajowy	1893	29601/23
Mołasadski	Mordka	brakarz	1910	4276/26
Mołodecki	Antoni	leśniczy	1895	3834/25
Moszczyński	Piotr	leśnik	1911	5686/30
Motyka	Wojciech	technik leśny	1904	9688/42; 14764/54; 6340/66
Munczel	Franciszek	leśnik	b.d.	14125/52
Munczel	Zygmunt	gajowy	b.d.	5540/30
Murowicki	Antoni	gajowy	1898	5963/31
Nachodko	Witalis	gajowy	b.d.	10077/66
Narkiewicz	Waldemar	leśnik	1912	14809/54
Nawarycz	Jakub	brakarz	1910	10795/44
Nawarycz	Michał	gajowy	1897	4880/28
Newkowicz	Zygmunt	brakarz	1895	2904/23
Niaulin	Jan	podleśniczy	1903	11032/45
Niedźwiecki	Józef	gajowy	1911	14151/53
Nieroda	Roman	gajowy	b.d.	8048/37; 7447/35
Niewęglowski	Antoni	leśnik	b.d.	9385/66
Noskowicz	Ignacy	gajowy	1898	3858/25
Nowakowski	Władysław	gajowy	1898	4898/28
Nowy	Zdzisław	urzędnik LP	1919	6132/66; 12589/12
Noyszewski	Mieczysław	inż. leśnik	1909	9150/40
Nyka	Stanisław	leśniczy	b.d.	6382/32; 7059/66

Nazwisko	Imię	Stanowisko	Rok ur.	Sygnatura
Odachowski	Witold	leśniczy	1910	15439/56
Okińczyc	Romulad	leśniczy	1914	15326/56
Olbracht	Julian	leśniczy	1911	5812/30
Olechnowicz	Stanisław	gajowy	1894	5970/31
Oleksiuk	Stefan	gajowy	b.d.	389
Ołdak	Stanisław	leśniczy	1896	15060/55
Orzeł	Kazimierz	leśniczy	1908	9397/41
Osijewski	Antoni	gajowy	1898	5975/31
Ostapczyk	Mikołaj	gajowy	1913	3003/23
Ostromecki	Jan	leśniczy	1894	3882/25
Ostrowski	Paweł	leśnik	1922	544
Pacewicki	Stanisław	leśniczy	1915	1036/18
Palczyński	Józef	gajowy	1900	3007/23
Parowicz	Ludwik	leśniczy	1904	4923/4
Paruszkiewicz	Józef	leśnik	1897	4924/28
Paszkwicz	Jan	gajowy	1912	698
Patryczko	Leopold	gajowy	1899	10892/45
Pawlik	Władysław	gajowy	1900	3544/24
Pawlikowski	Stanisław	gajowy	b.d.	3899/45
Pawłowicz	Czesław	leśniczy	1918	15200/55
Pawłowski	Adam	leśniczy	1911	1775
Pawłowski	Aleksander	gajowy	1907	210
Petrenczuk	Lucjan	gajowy	1902	4938/28
Pieniążek	Józef	gajowy	1899	5981/31
Pietkiewicz	Franciszek	leśniczy	b.d.	7869/66
Pij	Władysław	gajowy	1898	4946/28

Nazwisko	Imię	Stanowisko	Rok ur.	Sygnatura
Pinkowski	Leon	gajowy	1893	4947/28
Piotrowski	Michał	leśnik	1908	10889/45
Piotrowski	Władysław	gajowy	1907	8867/40
Plewa	Władysław	leśnik	1911	15038/55
Pławiński	Stanisław	leśnik	1896	10926/45
Podbielski	Józef	gajowy	b.d.	763
Podkowiak	Bonifacy	inż. leśnik	1898	12780/12; 5373/29
Podnieszczarski	Marian	gajowy	1899	3914/25
Podolecki	Albin	brakarz	1904	6260/31
Pogranowicz	Józef	gajowy	1912	10043/42
Polak	Karol	gajowy	1910	5549/30
Poluszyński	Antoni	leśniczy	1912	9697/42
Patryczko	Leopold	gajowy	1899	6692/33
Powiecki	Franciszek	gajowy	1900	2342/2
Prejzner	Henryk	leśniczy	1905	2397/3
Procyk	Jan	leśnik	1912	15345/56
Prośniecki	Wacław	gajowy	b.d.	11963/48
Pryjomka	Bronisław	gajowy	b.d.	7974/66
Przybyszewski	Jan	gajowy	1913	1048/18; 10899/66
Ptak	Józef	leśniczy	1913	10719/44
Puchnarewicz	Michał	gajowy	b.d.	10738/44
Puczko	Konstanty	gajowy	1908	1480/19
Radecki	Franciszek	leśniczy	1917	12482/49
Rafalik	Stanisław	technik leśny	1910	7596/36
Ragoza	Stefan	gajowy	b.d.	11334/66

Nazwisko	Imię	Stanowisko	Rok ur.	Sygnatura
Ranicz	Witold	leśniczy	1896	4986/28
Rapa	Stefan	gajowy	1895	4987/28
Rawkowski	Michał	gajowy	1903	4990/28
Reszkowski	Wacław	leśniczy	b.d.	9692/66
Roczkowski	Julian	inż. leśnik	1907	8963/40
Romanowski	Jan	leśnik	1894	7921/37
Rowiński	Adolf	gajowy	b.d.	5980/66; 15282/56
Rożnowski	Feliks	gajowy	1897	3959/25
Róžański	Antoni	gajowy	1910	1057
Rudek	Franciszek	gajowy	b.d.	3962/25
Rudnicki	Gracjan	gajowy	1891	3964/25
Rudolf	Dobrosław	leśniczy	1907	10643/8
Rutkowski	Piotr	inż. leśnik	1913	9677/66; 15775/61
Rutkowski	Władysław	leśnik	b.d.	6764/33
Rutkowski	Władysław	st. gajowy	1903	12348/49
Rymaszewski	Franciszek	gajowy	1905	1224/1
Rymsza	Jan	gajowy	b.d.	7658/36
Ryśnik	Bronisław	gajowy	1899	5005/28
Sadło	Jan	gajowy	b.d.	5009/28
Sadowski	Bohdan	urzędnik LP	1915	5556/30; 12603/50; 14837/54
Sadowski	Wacław	inż. leśnik	1899	3098/3
Samsel	Antoni	gajowy	1909	179
Saniuk	Jakub	gajowy	b.d.	3980/25
Sawicki	Alfred	leśniczy	1908	1068

Nazwisko	Imię	Stanowisko	Rok ur.	Sygnatura
Sawicki	Stefan	gajowy	1918	1350
Sawicki	Tadeusz	inż. leśnik	1899	2400/3
Serwański	Feliks	leśnik	1905	8969/40; 10018/66
Serwatka	Stefan	gajowy	1899	3102/23
Sielicki	Walerian	gajowy	1899	5025/28
Sierato	Antoni	gajowy	1908	12843/12
Skibliński	Edward	leśniczy	1898	15416/56
Skupiński	Dezyderiusz	leśnik	b.d.	9311/7; 6493/66
Skwierczyński	Kazimierz	gajowy	1908	7090/34
Sławiński	Aleksander	gajowy	1898	4006/26
Służewski	Janusz	technik leśny	1907	9935/42
Sobieszek	Jan	gajowy	1900	12125/55
Sobolewski	Dominik	gajowy	1898	4010/26
Sobolewski	Józef	gajowy	b.d.	9624/66
Solski	Jan	leśniczy	1899	5061/28
Sołtan	Mikołaj	gajowy	1899	4017/26
Soranski	Adam	praktykant	1920	9888/42
Spalik	Kazimierz	gajowy	1892	4019/26
Spring	Józef	leśniczy	1900	5083/28
Sroka	Damian	gajowy	1896	5314/29
Stachowicz	Jan	leśnik	1901	10945/45
Stańczak	Jan	leśnik	1901	5092/28
Stasiukiewicz	Leon	leśnik	b.d.	7930/66
Stoś	Władysław	brakarz	1898	5316/29
Straszko	Franciszek	leśnik	b.d.	7575/66

Nazwisko	Imię	Stanowisko	Rok ur.	Sygnatura
Stymporowski	Antoni	gajowy	b.d.	8768/39
Subocz	Zygmunt	gajowy	1899	6002/31
Szachno	Jan	gajowy	1907	1104
Szarłowski	Stanisław	technik leśny	1904	12846/12
Szczepkowski	Lucjan	gajowy	b.d.	5110/28
Szczucki	Leon	gajowy	1892	5050/28
Szelązek	Franciszek	gajowy	1915	6771/33
Szendzik	Władysław	gajowy	b.d.	7195/66
Szermanowicz	Józef	gajowy	b.d.	10049/42
Szlachciuk	Stanisław	leśnik	1908	5838/30
Szonert	Tadeusz	leśniczy	1918	2140/21
Szowała	Emil	gajowy	1898	6505/32
Szychmiler	Józef	gajowy	1903	770/1
Szulgo	Józef	gajowy	1897	4086/25
Szupko	Roman	urzędnik LP	1914	15180/55
Szydłowski	Stanisław	gajowy	1898	5119/28
Szymusiak	Stefan	gajowy	1895	5055/28
Śliwiński	Antoni	gajowy	1900	6705
Świdorski	Aleksander	urzędnik LP	b.d.	1230/63
Świdorski	Wacław	gajowy	1893	5048/28
Świgoń	Tadeusz	leśniczy	1906	301/16; 1367/19
Świst	Edward	gajowy	1920	12498/49
Tamulewicz	Feliks	gajowy	b.d.	7988/66
Trojan	Jan	gajowy	1919	1126
Trost	Bronisław	gajowy	1900	6018
Trott	Józef	leśnik	1897	5145/28

Nazwisko	Imię	Stanowisko	Rok ur.	Sygnatura
Tumalewicz	Michał	leśnik	1901	6824/6
Tymczak	Winczesław	leśniczy	1904	2982
Urban	Ludwik	gajowy	b.d.	5649/66
Uszkiewicz	Stanisław	gajowy	1900	6021/31
Walczak	Franciszek	leśnik	1902	14569/53
Walentowicz	Jan	leśniczy	1890	9747/42
Wasilewski	Józef	gajowy	b.d.	9838/66
Wasilkiewicz	Józef	gajowy	1906	96/1
Wasilkowski	Antoni	gajowy	1913	11951/48; 9857/66
Wiązel	Rajmund	inż. leśnik	1903	15454/56
Wietrow	Antoni	gajowy	b.d.	4137/26
Wilczyński	Aleksander	gajowy	1909	8822/40
Witczak	Stanisław	gajowy	1897	3238/24
Władyka	Władysław	gajowy	1900	6783/33
Własiuk	Jan	st. gajowy	1893	5189/29
Włodarczyk	Józef	gajowy	1905	10923/45
Wodzaniuk	Jan	gajowy	1909	2371
Wojciechowski	Julian	leśniczy	1895	7528/36
Woliński	Stanisław	leśnik	1897	10867/45
Wołk	Andrzej	gajowy	1910	6708/33
Wołk- -Lewanowicz	Mikołaj	leśniczy	1912	1147
Wołoszczak	Władysław	leśnik	1895	4153/26
Woszczyło	Stanisław	leśnik	b.d.	9220/41
Woźniak	Roman	gajowy	b.d.	8563/38
Woźniakowski	Wacław	leśnik	1917	5202/4

Nazwisko	Imię	Stanowisko	Rok ur.	Sygnatura
Wydra	Stanisław	leśnik	1896	4166/25
Zagrodnik	Stanisław	gajowy	1900	7524/36
Zajęc	Józef	leśnik	1898	10849/45
Zeleski	Wincenty	leśniczy	1907	8828/7
Zalewski	Władysław	gajowy	b.d.	7464/35; 8064/37
Zaprudnik	Leon	gajowy	1914	5221/29
Zaruba	Andrzej	gajowy	b.d.	5466/66
Zberad	Jan	gajowy	1889	7522/36
Zdzienicki	Henryk	leśniczy	1904	6077/31
Zieliński	Tadeusz	leśniczy	1912	7519/36
Zjawiony	Bohdan	leśniczy	1911	8831/40; 14883/54
Zwoliński	Tadeusz	leśnik	1905	9921/42
Zych	Antoni	gajowy	1893	7107/34
Żdanko	Aleksander	gajowy	b.d.	8568/38
Żelisko	Grzegorz	gajowy	1899	4176/26
Żukowski	Franciszek	gajowy	b.d.	399
Żukowski	Ignacy	gajowy	1906	12056/48; 10267/66
Żukowski	Jan	gajowy	1902	10304/43
Żytkin	Jerzy	leśnik	1914	5856/30
Żytyński	Jerzy	leśnik	1913	7826/36

Źródło: opracowanie autora.

Bogusław Kosel

POLISH FORESTERS SERVING IN ANDERS ARMY (REMARKS AFTER RESEARCH IN HOOVER INSTITUTION)

During the Soviet occupation of Polish eastern borderlands in 1939–1941 thousands of foresters were arrested and deported to distant regions of Soviet Union. They were forced to work and live in poor conditions. After German invasion on Soviet Union, foresters such as Polish citizens were granted amnesty, which gave them possibility to move from prisons and labor camps. Some of them decided to join Polish Military Forces formed on Soviet territory. The aim of the Oki article is to review documents from archive of Hoover Institution related to Polish foresters serving in Anders Army. Paper consist of analytical part and annex enlisting more than 350 names of soldiers. List additionally contains data of foresters who left their memoires about their stay in Soviet Union.

Słowa kluczowe: Armia Andersa, deportacja, polscy leśnicy

Keywords: Anders' Army, deportation, Polish foresters

BIBLIOGRAFIA

Źródła archiwalne:

Archiwum Instytutu Hoovera

Register of the Władysław Anders Collection. Personal Card Index (*Kwestionariusz Jana Kiersnowskiego* – sygn. 800/1/0/61/3/14591, *Kwestionariusz Kazimierza Orla* – sygn. 800/1/0/56/3/9397).

Druki urzędowe:

Dziennik Ustaw 1938.

Wspomnienia:

Wśród śniegów i bagien tajgi. Relacje leśników deportowanych w 1940 roku z ziem wschodnich II Rzeczypospolitej w głąb Związku Sowieckiego, red. J. Broda, Poznań 2004.

Opracowania:

Borczyński M., *Almanach Polskich leśników kombatanów*, Poznań 1997.

Broda J., *Wśród śniegów i bagien tajgi*, Poznań 2004.

Ciesielski S., *Gulag. Radzieckie obozy koncentracyjne 1918–1953*, Warszawa 2010.

Ciesielski S., Hryciuk G., Srebrakowski A., *Masowe deportacje ludności w Związku Radzieckim*, Toruń 2003.

Głowacki A., *Sowieci wobec Polaków na ziemiach wschodnich II Rzeczypospolitej 1939–1941*, Łódź 1997.

Kosel B., *Noc 10 lutego. Deportacja leśników i osadników wojskowych z głąb ZSRS z 9 na 10 lutego 1940 roku*, Białystok 2014.

Kosel B., Pirożnikow E., *Od puszczy do tajgi. Leśnicy wywiezieni z zachodniej części Puszczy Białowieżskiej do ZSRS 10 II 1940 roku*, Białowieża 2017.

Księga pamiątkowa absolwentów i wychowanków wydziału leśnego i nauczycieli byłej Państwowej Średniej Szkoły Rolniczo-Leśnej w Żyrowicach k. Słonima woj. nowogrodzkie, red. M. Saramowicz, M. Morawski, t. 1–3, Gołuchów 1990.

Leśnicy i drzewiarze z Pomorza i Kujaw ofiary zbrodni katyńskiej, red. T. Chrzanowski, T. Skowronek, P. Szulbarczyk, Toruń 2013.

Peszkowski Z., Zdrojewski S., *Leśnicy w grobach Katynia*, Łódź 2001.

Przemiany narodowościowe na Kresach Wschodnich II Rzeczypospolitej 1931–1948, red. S. Ciesielski, Toruń 2003.

Z dziejów Lasów Państwowych 1924–2004, t. 1, okres międzywojenny, red. J. Wiśniewski, Warszawa 2006.

Z dziejów Lasów Państwowych i Leśnictwa Polskiego 1924–2004, t. 2, lata wojny i okupacji, red. T. Karlikowski, Warszawa 2006.

Zieliński Z., *Baza Leśnych Ludzi*, Warszawa 2005.

Publikacje internetowe:

Szulbarczyk P., *Pamięci leśników, którzy byli „Żołnierzami Wyklętymi”* (<https://www.mos.gov.pl/kalendarz/szczegoly/news/pamieci-lesnikow-ktorzy-byli-zolnierzami-wyklętymi/>).